

DIN TRADIȚIILE CULTURALE ALE CENTRULUI MINIER ANINA

Incepînd cu a doua parte a veacului precedent viața cultural-artistică se manifestă în Caraș-Severin ca o mișcare cu largi dimensiuni de masă și cu un accentuat caracter angajat în sens național. Reuniunile românești de lectură și cîntări, corurile și formațiunile teatrale, bibliotecile publice, tiparnițele ca și publicațiile vremii de pe aceste meleaguri și-au adus o contribuție de seamă la propășirea culturii naționale, la făurirea osmozei spirituale a românilor de pe ambele versante ale Carpaților, atît în deceniile care au premers Marea Unire cît și în cele următoare. În același timp, pe plaiurile caraș-severinene, și nu numai aici, unde alături de români s-au așezat de-a lungul timpului germani, sîrbi, maghiari etc. se desfășoară un amplu și continuu proces de cultivare a limbii și tradițiilor naționalităților conlocuitoare. Colaborarea statornică în domeniul creării valorilor materiale s-a extins, zăm era firesc, și pe tărîm spiritual, fapt care a generat condiții propice pentru afirmarea cultural-artistică a oamenilor muncii români și de alte naționalități.

Urmărind liniile de evoluție valabile pentru întregul ansamblu național, cultura din această parte a țării a îmbrăcat, totuși, anumite forme specifice, ceea ce l-a determinat pe Lucian Blaga, bun cunoscător al lucrurilor, să o caracterizeze astfel: „Cultura Banatului e neapărat o cultură etnografică, anonimă, populară... Uneori e așa de înaltă că ia înfățișarea neașteptată și mai puțin anonimă a culturii intelectuale... Un fapt se poate deci preciza: cultura Banatului reprezintă barocul etnografiei românești”¹.

Vatră a trudei proletare și totodată bastion al marilor bătălii de clasă în trecut, Caraș-Severinul participă la fertilizarea spiritualității noastre cu puternice tradiții ale artei și culturii muncitorești. Se știe astfel că fanfara din Reșița activează de pe la mijlocul veacului trecut, biblioteca metalurgiștilor din aceeași localitate datează din anul 1871, iar corul — cel dintîi cor muncitoresc — a ființat în 1872². Menționăm totodată că prima traducere într-o limbă străină (germană) a *Lucefărului* lui M. Eminescu a fost realizată de muncitorul reșițean L. V. Fischer, aceasta văzînd lumina tiparului în publicația *Romänische Revue*, inițiată de Cornel Dia-

¹ Lucian Blaga, *Barocul etnografiei românești*, în „*Banatul*”, Anul I, Nr. 1, ianuarie 1926, p. 3.

² *Caraș-Severin. Monografie*, Edit. Sport-Turism, București, 1981, p. 271.

conovici³. Pe de altă parte, subliniem aportul substanțial al colectivelor de muncitori, mineri, meseriași, caraș-severineni la ctitorirea teatrului din Oravița (1818—1817), unul dintre cele dintii teatre din țară și printre primele zidite cu piatră în sud-estul Europei⁴.

În contextul realităților spirituale bănățene — mai sus am consemnat doar câteva exemple — se încadrează și activitatea societăților cultural-artistice din Anina, între care *Fanfara muncitorească*, *Reuniunea română de cîntări, muzică și lectură*, *Reuniunea de cîntări Anina*, *Reuniunea de cîntări și lectură a minerilor din Steierdorf-Sigismund*, *Casinoul muncitorilor din Anina* etc. Spațiul nu ne îngăduie să intrăm în detalii despre evoluția fiecărei dintre societățile cultural-artistice pomenite, de aceea ne vom fixa doar asupra celor mai reprezentative — *Fanfara și Reuniunea română de cîntări, muzică și lectură din Anina*, făcînd însă scurte referiri, în contextul dat, și la celelalte. Precizăm că societățile cultural-artistice din Anina, respectiv Steierdorf, înființate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea ori la începutul acestui veac, au activat în anumite perioade paralel, într-o armonioasă conlucrare, în spiritul ideilor înaintate. Această colaborare este pe deplin dovedită de numeroasele spectacole, de cele mai diverse genuri, susținute în comun, de schimbul de dirijori și, mai ales, de faptul că în cadrul aceleiași formații ori societăți cultural-artistice activau români, germani, maghiari și de alte naționalități.

Locuitorii Aninei, unde se exploatează cărbune de două veacuri, sărbătoreau în 1970, cu legitimă mîndrie, centenarul fanfarei, eveniment marcat de desfășurarea unor ample festivități. Secolul de existență al fanfarei aninene reprezenta atunci, evident, o vîrstă venerabilă, dar începuturile acestei formații — așa cum reiese din unele documente — trebuie căutate într-o perioadă anterioară anului 1870. Stă mărturie în acest sens regulamentul de funcționare a unui grup muzical cunoscut sub denumirea de fanfară, care datează din anul 1865⁵. Acest grup, constituit la puțul Thinnfeld, era format din 18 membri: un dirijor, trei soliști suflători și mai mulți instrumentiști. Regulamentul stabilea drepturile și îndatoririle membrilor fanfarei, programul de repetiție, modul de retribuire a instrumentiștilor etc.

Închegarea timpurie a grupului muzical din Anina se află, fără îndoială, în strînsă legătură cu apariția formelor incipiente de organizare a clasei muncitoare (case frățești, reuniuni de cîntări, asociații de ajutor reciproc), fenomen care relevă conturarea conștiinței de clasă a proletariatului⁶. Din acest punct de vedere mai sus-numitul regulament face cîteva referiri nu lipsite de interes. Astfel, dacă instrumentele aparțineau patronilor, membrii fanfarei nu puteau fi decît muncitorii înscriși în asociația minerilor din localitate. Mai mult, asociația asigură și fondurile destinate retribuirii lunare a „muzicanților“. Regulamentul preciza, totodată, că deoarece fanfara întrebuița instrumentele patronilor, ea trebuia să cînte în mod gratuit la serbările oficiale, la unele sărbători religioase, precum și la diverse ocazii excepționale, cînd serviciul general o cerea. În

³ I. Popa, V. Zaberca, *Despre începuturile fanfarei muncitorești din Anina*, în „Acta Musei Napocensis“, XV, Cluj-Napoca, 1983, p. 585.

⁴ I. Crișan, *Teatrul din Oravița (1818—1967)*, Reșița, 1968, p. 37—38.

⁵ Arhiva Muzeului Județean de Istorie Reșița (în continuare: MJIR), dos. *Activitatea fanfarei din Anina*, f. 22—23.

⁶ I. Popa, V. Zaberca, *op. cit.*, p. 586.

finalul regulamentului se consemna obligația membrilor fanfarei de-a avea întotdeauna „o comportare model“.

În deceniile șapte și opt ale secolului precedent în zona Aninei și-au desfășurat activitatea și alte asociații sau grupuri muzicale de genul celui fondat la puțul *Thinnfeld*: *Asociația de tir din Steierdorf*, înființată la 19 iulie 1866, cu 95 de membri, *Asociația de cîntări bisericesti*, constituită la 5 iunie 1870 (35 de membri), *Cazinoul muncitorilor din Anina* (210 membri), *Cazinoul funcționarilor din Steierdorf* (21 membri), *Cazinoul funcționarilor din Anina* (70 membri), *Asociația Victoria* și *Asociația umanitară din Steierdorf-Anina* (68 membri), ultima urmărind ca prin reprezentății teatrale de amatori să obțină fonduri pentru ajutorarea, în funcție de împrejurări, a celor nevoiași⁷. Despre unificarea unor grupuri și mai ales despre funcționarea lor legală, în baza unor statute aprobate de autorități, nu putem însă vorbi decît începînd cu anul 1870.

După cum rezultă dintr-o adresă a *Asociației susținătorilor fanfarei*, înaintată în 1871 Direcției Generale din Viena a STEG, fanfara muncitorilor din Anina funcționa în deplină legalitate conform ordinului nr. 28885/3104 H din 15 iunie 1870⁸. În această adresă, care atestă existența unei asociații de susținători ai fanfarei muncitorilor anineni, se cerea și aprobarea statutelor fanfarei, urmînd ca ea să fie subvenționată de uzină, mai ales că se resimțea o criză acută de fonduri bănești. Fanfara trebuia să funcționeze cu atît mai mult „cu cît se știe că în acest loc de munte lipsește orice altă posibilitate de petrecere și distracție“⁹. În anexa adresei sînt prezentate statutele asociației, care vor fi aprobate doar la începutul anului 1872¹⁰.

Din preambulul statutelor aflăm că la originea *Asociației susținătorilor fanfarei* din Anina a stat o altă asociație, cu caracter muncitoresc, numită *Prietenul muncitorului (Arbeiterfreund)*, care pe parcurs și-a epuizat fondurile „pentru susținerea fanfarei“, ceea ce explică și criza de bani despre care vorbeam mai înainte. Statutele precizează și scopul asociației: „...susținerea unei fanfare bine organizate“ care să cînte la diverse baluri, concerte publice, serbări religioase, înmormintări, precum și cu prilejul „diferitelor serbări ale minelor“. Comitetul de conducere al asociației era format din reprezentanți ai administrației minelor și uzinelor din Steierdorf-Anina, din muncitori și alți angajați ai diverselor ramuri industriale existente în localitate (minerit, siderurgice, construcții etc.). Participarea reprezentanților administrației (patronilor) la conducerea asociației chiar dacă a avut unele consecințe nedorite în ceea ce privește libertatea de acțiune a membrilor săi, în majoritate muncitori, nu a putut strivi spiritul de întraajutorare tovărășească, de solidaritate proletară. Astfel, membrii muncitori — deși aveau o situație materială precară — contribuiau benevol cu o cotă lunară pentru susținerea asociației, iar în caz de dizolvare a acesteia banii adunați urmau să se repartizeze fondului pentru săraci din Steierdorf-Anina. Statutele prevedeau, de asemenea, că dacă la înmormintări obișnuite sau în alte ocazii fanfara va participa cu

⁷ C-tin Schilde, *Historischer, Naturhistorischer und Technischer Almanach der Entstehung und Entwicklung der Gemeinde Steierdorf-Anina von 1773—1873*, Temesvár, 1873, p. 180—181.

⁸ Arh. MJIR, dos. cit., p. 180—181.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, f. 26—31; I. Popa, V. Zaberca, op. cit., p. 587.

cel puțin 8 membri, după posibilități, la înmormîntarea unor tovarăși accidentați la locul de muncă va cînta întreaga fanfară. Această mențiune, de vreme ce a fost înscrisă în statutele *Asociației susținătorilor fanfarei*, nu lasă nici-un semn de îndoială asupra frecvenței gravelor accidente de muncă din acel timp, urmare directă a nepăsării patronilor pentru sănătatea și viața celor pe care îi exploatau, a ritmului infernal de lucru impus de aceștia minerilor anineni din subteran, ca și celor de la suprafață.

În deceniile următoare fanfara din Anina a continuat să se afirme ca o formație muzical-instrumentală muncitorească, alcătuită din reprezentanți ai diferitelor naționalități înfrățite în muncă, luptă și cînt. Cu prilejul viguroaselor acțiuni proletare din 1897, cînd mai mulți mineri anineni au fost uciși ori răniți, fanfara — în ciuda dispozițiilor emise de autorități — a participat la înmormîntarea victimelor¹¹. Este notabilă, de asemenea, prezența acestei fanfare la înmormîntarea minerilor răpuși în catastrofa subterană din 1918 și mai ales în cea din 7 iunie 1920, cînd și-au pierdut viața peste 180 de mineri¹².

La începutul secolului nostru, ca și mai tîrziu, activitatea fanfarei se face tot mai cunoscută prin participarea activă la manifestațiile muncitorești ocazionate de sărbătorirea zilei de 1 Mai. În anii 1903 și 1904, de pildă, fanfara s-a aflat în fruntea coloanelor de demonstranți care scandau lozinci ca: „Trăiască 1 Mai!“, „Trăiască 8 ore de muncă!“ etc.¹³. Avînd în vedere caracterul revoluționar al manifestațiilor organizate la 1 Mai patronii, în colaborare cu autoritățile locale, interzic membrilor fanfarei să mai cînte la asemenea acțiuni, amenințîndu-i cu arestarea și concedierea. Așa se explică faptul că în 1909, la 1 Mai, fanfara nu a cîntat, dar — lucru demn de reținut — a fost prezentă la sărbătoarea muncitorească¹⁴.

În regulamentul din 1909 al *Fondului de muzică Anina* (constituit pentru a susține „o orchestră bine organizată și instruită“) era prevăzută interdicția de a se întrebuița formația pentru scopuri care contraveneau intereselor patronilor, precizîndu-se textual: „Sub nici-o condițiune nu se poate întrebuița muzica pentru scopuri care stau în contradicție cu interesele Societății“ (este vorba de Societatea privilegiată cezaro-crăiască a căilor ferate de stat austriece — n.n.)¹⁵, iar ceva mai departe: „Orchestra de muzică e cu totul interzisă a cînta piese sau a se purta în așa fel, ca să fie contrar intereselor Societății“¹⁶. Asemenea prevederi inserate sub presiunea patronilor în regulamentele și statutele de funcționare ale unor grupuri muzicale din Anina sau din alte localități nu au fost în măsură să ridice bariere de netrecut în activitatea acestor formații, să oprească frămîntările, luptele muncitorimii pentru o viață mai bună. Regulamentul în discuție oferă date bogate despre veniturile și cheltuielile *Fondului*, drepturile și disciplina membrilor, activitatea comitetului conducător, în-

¹¹ „*Flamura*“, nr. 1786 din 9 august 1970, p. 2. Vezi și Petru Albu, *Referat privind activitatea fanfarei în perioada 1870—1970* (manuscris păstrat în Arh. MJIR).

¹² Detalii în legătură cu cele două catastrofe a se vedea în V. Zaberca, I. Popa, *Despre unele catastrofe miniere din Banat*, în „*Studii și comunicări de etnografico-istorie*“, III, Caransebeș, 1979, p. 404—405.

¹³ „*Flamura*“, nr. 1786 din 9 august 1970, p. 2.

¹⁴ Apud I. Popa, V. Zaberca, *op. cit.*, p. 587.

¹⁵ Arh. MJIR, *dos. cit.*, f. 41.

¹⁶ *Ibidem*, f. 47.

trebuințarea veniturilor, ținuta muzicanților, menirea adunărilor generale, despre diverse alte probleme legate nemijlocit de activitatea fanfarei. Referitor la ținută, de pildă, iată ce prevedea regulamentul: „Șeful de orchestră și muzicanții poartă la toate producțiunile uniforme; sînt îndatorăți a-și procura uniformele în întregime din al lor, afară de șepci, pot primi însă pentru ușurarea procurării avans din fondul de muzică. Fiecare muzicant primește pentru întreținerea în bună stare a uniformei sale un adaus anual de uniformă de 10 coroane¹⁷. Sînt clare și prevederile (drastice) pentru menținerea disciplinei în sînul formației: „În ceea ce privește retragerea respectiv destituirea șefului de orchestră și a muzicanților din asociația fondului de muzică e hotărîtor același termen de înștiințare prealabil de concediere ca cel fixat în instrucțiunile personalului uzinelor, respectiv în ordinea de muncă referitoare la termenul de concediere; la o contravenție gravă contra disciplinei sau moralei publice, se poate dispune concedierea imediată ș.a. fără orice indemnizație de despăgubire. Muzicanții . . . pot fi tot așa ca și în munca lor din exploatare, pedepsiți cu pedepse în bani; mărimea pedepsei se va fixa de către conducătorul de muzică în înțelegere cu șeful de orchestră . . . Acei muzicanți care repășesc din orchestră trebuie să părăsească totodată și serviciul societății, excepții au loc numai în anumite cazuri îndeosebi demne de luat în considerare și despre aceasta va decide președintele¹⁸. Desființarea *Fondului de muzică* putea fi decisă de adunarea generală anuală, averea urmînd să fie atribuită lăzii frățești locale ori destinată săracilor¹⁹.

Reorganizarea *Fondului de muzică* în 1920, în urma constituirii U.D.R., s-a făcut după principii asemănătoare celor înscrise de regulamentul din 1909. Dintr-o informare redactată de conducătorul „muzicii“, datată 8 iulie 1929, aflăm că fondul pomenit „ca instituție de muzică se întreține în parte de Uzinele de Fier și Domeniile din Reșița S.A. și în parte de angajații și muncitorii ei pentru distracția acestora fără a se lucra cu vreun profit . . . Angajații plătesc o cotizație lunară de 20—100 lei, iar muncitorii cîte 10 lei pe lună, din care sumă se acoperă cheltuielile de întreținere a muzicii“. Ulterior cotizația a fost majorată variînd între 20 și 200 lei, decizia fiind luată de adunarea generală ca urmare a cererii muzicanților de a li se mări salariile²⁰. Ca și înaintea primului război mondial membri ai *Fondului* puteau fi numai angajații uzinelor și mineleor, respectiv ai U.D.R., alte persoane neavînd acest drept. Fondul de muzică era condus de un comitet de administrație, în care figurau și bărbați de încredere aleși de către muncitorii minelor și fabricilor din localitate²¹.

Fanfara din Anina s-a evidențiat și în perioada dintre cele două războaie mondiale, cînd și-a etalat potențialul interpretativ cu prilejul spectacolelor organizate de *Reuniunea de cîntări Anina*, *Reuniunea de cîntări și muzică din Anina*, *Reuniunea de cîntări și lectură a minerilor din Steierdorf-Sigismund*, *Cazinoul muncitorilor din Anina* etc. Astfel, cînd la 22 ianuarie 1921 *Reuniunea de cîntări Anina* (ce avea drept motto:

¹⁷ *Ibidem*, f. 46.

¹⁸ *Ibidem*, f. 47.

¹⁹ *Ibidem*, f. 47—48.

²⁰ *Ibidem*, f. 67 și 182.

²¹ *Ibidem*, f. 180—181.

„In armonie și unitate se află puterea muzicii“) a montat un spectacol muzical-teatral în program figurind, printre altele, opereta „Zweierlei Tuch“ de Fritz Lorent, partea orchestrală a fost asigurată de fanfara din Anina, condusă atunci de Peter Dudl. Peste câțiva ani teatrul de diletanți din cadrul aceleiași reuniuni, înființată în 1887, a pus în scenă opereta „Silvia“ de I. Kálmán, fanfara fiind iarăși prezentă în spectacol. La 20 mai 1923 *Cazinoul din Anina* a serbat „cu concursul Reuniunii de cîntări Anina, Reuniunii române de cîntări și muzică din Anina și a Reuniunii de cîntări a muncitorilor din Anina jubileul de 50 de ani“ de la fondare (1873), fanfara nelipsind, desigur, de la această sărbătoare cultural-artistică din viața minerilor anineni, a tuturor locuitorilor din oraș. Aserțiunea este valabilă și pentru manifestarea organizată la 3 octombrie 1928 de *Reuniunea de cîntări și lectură a minerilor din Steierdorf-Sigismund*, cînd beneficiile rezultate din susținerea programului urmau să fie destinate ajutoarelor unor regiuni calamitate sau, așa cum textual afirmă un document, de întreținere a muzicii“. Ulterior cotizația a fost majorată variind între „în favoarea teritoriilor inundate“²².

În perioada crizei economice din 1929—1933 au sporit și dificultățile materiale ale societăților cultural-artistice ce ființau la Anina. Creșterea numărului muncitorilor concediați — dintre care mulți erau susținători ori membri activi ai formațiilor muzicale și teatrale —, reducerea salariilor au determinat scăderea proporțională a cotizațiilor ori neachitarea acestora, ceea ce a însemnat în ultimă instanță, reducerea sumelor pentru activitatea cultural-artistică. Astfel, au fost concediați, spre a ne limita la un singur exemplu, 15 componenți ai fanfarei, unii dintre ei fiind apoi constrînși să părăsească localitatea chiar, pentru a căuta de lucru la Reșița și Doman, fapt ce și-a pus amprenta în mod negativ asupra prestanței fanfarei la care ne referim.

În pofida unor asemenea greutăți și datorită strădaniilor depuse de cei interesați, activitatea cultural-artistică anineană nu a încetat nici un moment și treptat va reintra pe un făgaș ascendent. De altfel, fanfara — în documentele epocii figurează mai ales sub denumirea de *Muzica minelor Anina* — s-a produs cu diverse ocazii chiar în anii crizei economice, cum s-a întîmplat la 31 mai 1931, cînd a fost prezentă la concertul organizat de *Reuniunea de cîntări și lectură a minerilor din Steierdorf-Sigismund*²³. Concomitent a conlucrat cu formații similare din alte localități, acordîndu-se atenția cuvenită și perfecționării profesionale a membrilor săi. În 15 februarie 1931 reprezentantul *Muzicii minelor* din Anina a luat parte la adunarea generală a *Asociației Corurilor și Fanfarelor Române din Banat*, al cărei președinte era Iosif Vulcan și secretar Filaret Barbu. Tot atunci s-a ținut examenul dirijorilor de cor și al maeștrilor de fanfare, candidații fiind absolvenți ai cursurilor de pregătire organizate de *Conservatorul popular de muzică din Lugoj*, sub direcția lui Filaret Barbu. Celor reușiți la examen li s-au decernat diplome și certificate de absolvire²⁴.

În legătură cu activitatea fanfarei în perioada crizei trebuiesc puse în

²² *Ibidem*, f. 51—58.

²³ *Ibidem*, f. 96

²⁴ *Ibidem*, f. 94.

în lumină și preocupările permanente pentru ajutorarea celor rămași fără lucru²⁵. De pildă, la solicitarea Comitetului pentru ajutorarea șomerilor orchestra minelor din Anina a cîntat la spectacolul dat la 26 decembrie 1933 „în favorul șomerilor din localitate“, cînd organizatorii — ce au avut în vedere scopul urmărit — au tipărit intenționat pe afiș formularea „supraplăți se vor primi cu mulțumire“²⁶. Iată și programul unei asemenea serbări muncitorești, cea din 1 Mai 1936²⁷:

- „1. Dimineața deșteptarea la ora 5.
2. Plecarea convoiului la ora 8 de la piața Steierdorf la Căminul Cultural Anina.
3. Plecarea convoiului de la Căminul Cultural la locul maial (Stehplatz) de la ora 11 pînă la ora 14 pauză.
4. Serbarea cîmpenească de la ora 14 pînă la ora 20.
5. Petrecere de dans la Căminul Muncitoresc (Sighismund) și la Steierdorf la Cooperativa de consum de la ora 22 pînă la ora 4 dimineață. În caz de ploaie se va ține serbarea în localitățile sus numite de la ora 15 pînă la ora 19, de la 19 pînă la ora 21 pauză, și de la ora 21 urmează petrecerea cu dans“.

Un factor important care a contribuit fără îndoială la obținerea unor frumoase rezultate a fost întronarea în sînul formațiilor artistice din Anina a unei discipline severe, reglementată de norme stricte. Abaterea de la aceste norme atrăgea sancționarea celor vinovați, ce puteau culmina chiar cu excluderea din formație, un asemenea caz înregistrîndu-se în anul 1936, în culpă fiind unul dintre componenții fanfarei²⁸. Pe de altă parte, primirea în formațiile muzicale se făcea numai în baza unei cereri scrise, prin care solicitantul se angaja să respecte condițiile impuse de regulament, cererea necesitînd avizul favorabil al comitetului de conducere al respectivei formații²⁹.

După cum s-a mai arătat în rîndurile de față, înființarea *Fondului de muzică U.D.R. Anina*, în cadrul căruia funcționa *Muzica Minelor*, nu s-a făcut în scopul realizării de beneficii, bugetele fiind grăitoare în acest sens³⁰:

1941

Venituri

— Subvenții din partea societății U.D.R.	60 000 lei
— Cotizațiile angajaților (funcționari și subfuncționari)	32 000 lei
— Cotizațiile muncitorilor	350 000 lei

442 000 lei

Cheltuieli

442 000 lei

²⁵ *Ibidem*, f. 108.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, f. 146.

²⁸ *Ibidem*, f. 147—148.

²⁹ *Ibidem*, f. 158.

³⁰ *Ibidem*, f. 190—208.

1943

Venituri

— Contribuția Societății U.D.R.	60 000 lei
— Contribuția Societății U.D.R. pentru muzică și lumină	300 000 lei
— Contribuția funcționarilor	70 000 lei
— Contribuția muncitorilor	640 000 lei
	<hr/>
	1 070 000 lei

Cheltuieli

1 070 000 lei

După cum se vede, contribuția determinantă au avut-o, ca și în alți ani, muncitorii, subvențiile Uzinelor de Fier și Domeniilor Reșița fiind destul de reduse. În 1943 activitatea *Muzicii minelor Anina* a constat din³¹:

— Repetiții de fanfară	29
— „ orchestra	39
— „ jazz	—
— „ teatru	13
— „ serviciu divin	5
— Petreceri dansante	1
— Reprezentații culturale	17
— Concerte de stradă	19
— Ieșiri la solemnități	11
— Înmormintări	4
— Serviciu divin	4
TOTAL:	<hr/>
	282

În 1944 și 1945 numărul acestor activități a scăzut considerabil, desigur și datorită evenimentelor, fiind de 224 și respectiv 178³².

În contextul vieții cultural-artistice aninene, pînă la finele celui de-al doilea război mondial, se înscrie și notabila activitate a *Reuniunii române de cîntări, muzică și lectură din Anina*, ce a fost înființată la 16 ianuarie 1920, în prezența a 14 fondatori. Inițiatorul acțiunii și totodată primul președinte al *Reuniunii* a fost Petru Manciu, funcționar la întreprinderile din Anina, participant la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Numărul membrilor ei a sporit, astfel că la 31 noiembrie 1928 *Réuniunea* număra — conform unei publicații a vremii — 71 membri fondatori, 20 membri donatori, un membru onorific, 77 membri activi și 124 membri ajutători. În comitetul de conducere au figurat de-a lungul anilor, între alții, inginerii Vasile Poporan, Gheorghe Palade, Nicolae Popescu, Gheorghe Onciu, muncitorii Ioan Ilana, Petru Perian, Constantin Drăgan, Toma Zaberca și Ioan Bălan³³.

Reuniunea română de cîntări, muzică și lectură din Anina, societate

³¹ *Ibidem*, f. 209.

³² *Ibidem*, f. 215—223.

³³ Numărul membrilor activi a oscilat de-a lungul vremii, astfel că în 1933 se cifra la doar 44 (Filiała Arhivelor Statului Timiș — în continuare: F.A.S. Timiș —, fond U.D.R. — *Direcția minelor*, dos. 19/1933, f. 1—3; *Almanahul Banatului pe anul 1930*, p. 141—142).

cu caracter cultural-educativ pronunțat, a dispus de un local propriu bine mobilat, aflat în *Căminul cultural* din localitate, așa-zisul *Casino muncitoresc*. La 2 septembrie 1934 s-a făcut „cu mare fast inaugurarea noului cămin al muncitorilor din Steierdorf-Anina“, clădirea fiind ridicată prin contribuția celor peste 1 490 lucrători de la întreprinderile din localitatea menționată³⁴.

În 1930 corul *Reuniunii române de cîntări, muzică și lectură* număra 60 de persoane (40 bărbați și 20 femei), el activînd fie sub forma unui cor mixt, fie numai bărbătesc și avea la dispoziție 70 de partituri diferite, cifră ilustrativă pentru bogăția și diversitatea repertoriului. De altfel, pînă în acel an corul a susținut zece concerte, patru reprezentații ale operei „Crai Nou“ de Ciprian Porumbescu (Anina: 23 mai, 13 iunie 1926, 9 mai 1928; Oravița: 31 iunie 1926) și două reprezentații ale creației lui Tiberiu Brediceanu — „La șezătoare“ (Anina: 16 iulie 1927 și 14 ianuarie 1928)³⁵. În afară de aceste apariții „încununat de un deosebit succes moral și material“, corul *Reuniunii* a luat parte la diferite serbări naționale, festivități muncitorești și festivaluri organizate de societăți similare³⁶.

În decursul anilor s-au perindat, firesc, la conducerea corului mai mulți dirijori, printre care directorul școlar B. Lehecska, Ioan Ștefan și inginerul Vincent Stoicovici. De fapt Ioan Ștefan a funcționat ca dirijor al corului *Reuniunii române de cîntări, muzică și lectură din Anina* în mai multe rînduri³⁷.

Referitor la succesul material precizăm că în anul 1930 bilanțul reuniunii în cauză s-a soldat cu un venit de 63 266 lei, ceea ce dovedește și o evidentă eficiență financiară, nu numai culturală. Venituri însemnate s-au obținut în montarea unor spectacole ca de pildă cu opereta „La șezătoare“, prezentată la 16 iulie 1927, cînd s-a realizat suma de 21 065 lei, pentru ca la 14 ianuarie 1928, cu aceeași operetă, să se adune suma de 17 845 lei. Este adevărat însă că și cheltuielile pentru punerea în scenă a spectacolelor erau mari³⁸. Realizările materiale explică, în parte, de ce *Reuniunea română de cîntări, muzică și lectură din Anina* a reușit să-și formeze treptat o valoroasă bibliotecă ce avea în evidență peste 2 000 volume, accentul punîndu-se desigur pe cartea românească. Este adevărat, însă, că la fondarea bibliotecii și la îmbogățirea fondului de carte și-au adus contribuția personalități de primă mărime a vieții spirituale românești, ca savantul Nicolae Iorga, ori animatori de nădejde ai culturii bănațene ca R. S. Molin, Iancu Conciatu și dr. Nicolae Belu, cel din urmă fiind la un moment dat chiar președintele *Reuniunii române de cîntări, muzică și lectură din Anina*. Sprijin i-au acordat, de asemenea, *Asociația culturală din Banat*, biblioteca din Turnu Severin, U.D.R. și chiar Ministerul Muncii³⁹. Remarcăm și preocuparea constantă a factorilor de conducere ai *Reuniunii* de sporire a numărului de cărți deținute de biblio-

³⁴ *Raport către al VII-lea Congres al Uniunii Muncitorilor din Industria Minieră din Româniă*, București, 1936, p. 48 și 56.

³⁵ Opereta „Crai Nou“ a fost prezentată publicului din Anina și la 3 iulie 1927 (Cf. F.A.S. Timiș, *fond cit.*, dos. 20/1927, f. 4, 9 și 29).

³⁶ *Almanahul Banatului pe anul 1930*, p. 141.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ F.A.S. Timiș, *fond cit.*, dos. 20/1927, f. 4 și 7.

³⁹ *Almanahul Banatului pe anul 1930*, p. 141.

teca acesteia. De exemplu, în 1925 s-au comandat într-o singură tranșă 81 de cărți, între autorii lor fiind scriitorii Mihail Sadoveanu, Ion Slavici, Alexandru Vlahuță ori istorici ca Nicolae Iorga și Dimitrie Onciu⁴⁰. În depozitul de carte al bibliotecii intrau regulat diverse ziare și reviste la care era abonată *Reuniunea română de cîntări, muzică și lectură din Anina*, între care pomenim: „*Universul*“, „*Viața Românească*“, „*Curentul*“, „*Veselia*“, „*Ziarul Călătorilor*“, „*Opinia Noastră*“, „*Cele 3 Crișuri*“, „*România Ilustrată*“, „*Natura*“, „*Țara Noastră*“, „*Graiul românesc*“, „*Albina*“, „*Învățătorul Meseriilor*“, „*Tribuna Banatului*“, „*România Eroică*“, „*Revista pentru toți*“ ș.a.⁴¹

În decursul deceniului patru *Reuniunea română de cîntări, muzică și lectură* a desfășurat o continuă și fructuoasă activitate, programele sale vizînd educarea culturală, patriotică și profesională a locuitorilor Aninei, dintre care mulți erau muncitori. Astfel, a organizat sistematic sărbătorirea unor evenimente majore ale devenirii istorice românești, cum ar fi Unirea Principatelor ori Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. Asemenea serbări s-au ținut la Anina, spre exemplu, la 24 ianuarie 1930, în 1931, la 1 Decembrie 1937⁴². Referitor la educație profesională consemnăm știirea publicată în anul 1935 de ziarul reșițean „*Națiunea*“: „*Reuniunea română de cîntări, muzică și lectură din Anina a aranjat Miercuri 9 Ianuarie a.c. o frumoasă șezătoare culturală, la care au luat parte toți intelectualii și un număr de muncitori. Dl. Jurca, medicul spitalului, a ținut o interesantă și instructivă conferință despre „Igiena industrială și accidentele de muncă“ cu interesante considerații asupra situației accidentelor la minele de cărbuni Anina. A urmat apoi un program muzical, sub conducerea D-lui major Zentner*“⁴³.

Legăturile cu celelalte reuniuni surori au fost constante, ele concretizîndu-se în participarea comună la diferite manifestări cultural-artistice. Spre exemplu, la 7 august 1938 *Reuniunea română de cîntări, muzică și lectură din Anina* a participat — alături de *Reuniunea de cîntări și lectură a minerilor din Steierdorf—Sigismund*, *Corul bărbătesc Steierdorf*, *Reuniunea de cîntări Anina*, *Reuniunea de muzică și cîntări a muncitorilor Steierdorf*, *Reuniunea de cîntări Reșița*, *Reuniunea de cîntări și muzică Oravița* și „*Quartetul de fier*“ din Reșița — la *Festivalul anual al sectorului de munte al F.C.G.B.*, care s-a desfășurat după următorul program⁴⁴:

„La orele 7 ³⁰ —8 ³⁰	Întîmpinarea oaspeților înaintea localului reuniunii, ospătăria D-nei Ana Graf
„ 9	Serviciul divin în curtea bisericii din Sigismund
„ 10	Plecarea la locul festival fără muzică (locul maial)
„ 10 ³⁰	Repetiția corurilor pentru cîntece obligatorie (sic!)
„ 11 ³⁰	Ședința festivă 1937—1938
„ 13	Masa comună
„ 15 ³⁰	Începerea concertului festival, prin coruri și muzica orchestrei minerilor, pînă la orele 19 ³⁰

⁴⁰ F.A.S. Timiș, *fond. cit.*, dos. 16/1925, f. 23—28 și 36.

⁴¹ *Ibidem*, dos. 16/1930, f. 116; *Almanahul Banatului pe anul 1930*, p. 142.

⁴² F.A.S. Timiș, *fond. cit.*, dos. 16/1930, f. 41 și dos. 20/1927, f. 18 și 32.

⁴³ „*Națiunea*“, Anul II, Nr. 3, 21 ianuarie 1935, p. 4.

⁴⁴ Arh. MJIR, *dos. cit.*, f. 159.

„ 21 Dans în localul reuniunii pînă la ora 4 dimineața“.

Organizarea unor asemenea festivaluri, ca și a altor manifestări muzical-teatrale, ne oferă o imagine veridică asupra efervescenței culturale din zona Aninei în perioada interbelică. De altfel, aici a funcționat și un *Cazino* al suboficanților, care avea drept scop „ca prin procurarea de lectură corespunzătoare, aranjarea de petreceri, joc șah și biliard să promoveze viața intelectuală și dezvoltarea culturală a membrilor săi“⁴⁵. În afară de suboficiantii Uzinelor de Fier și Domeniilor Reșița membri ai cazinoului puteau fi oficanți, împiegați, „cît și persoane comerciale și industriale“, toți avînd obligația să plătească o cotizație pentru acoperirea cheltuielilor de funcționare. Regulamentul cazinoului a fost întocmit la Anina, la 21 decembrie 1924 fiind înregistrat la Tribunalul județean în 1925⁴⁶.

Reuniunea română de cîntări, muzică și lectură din Anina, împreună cu reuniunile surori ori cu fanfara și cazinourile au contribuit la realizarea educației estetice a muncitorilor prin intermediul literaturii, muzicii ori a altor spectacole scenice, avînd toate un loc bine definit în peisajul vieții cultural-artistice a sud-vestului țării.

V. M. ZABERCA

I. POPA

KULTURTRADITIONEN DES BERGORTES ANINA

(Zusammenfassung)

Die Tätigkeit der künstlerischen und kulturellen Gesellschaften aus Anina — der Werkskapelle, des Rumänischen Gesang — und Lesevereins, des Arbeiterkasinos etc. — wurde von der allgemeinen geistigen Atmosphäre des Banats geprägt. Die Verfasser des Aufsatzes beschäftigen sich insbesondere mit der *Werkskapelle* und dem *Rumänischen Gesang- und Leseverein* (die repräsentativsten Vereine), haben aber auch kurze Bemerkungen über die andere Vereine gemacht.

Die Gesangsvereine, die Kapelle und die Kasinos trugen zur ästhetischen und patriotischen Erziehung der Arbeiter sowie der anderen Einwohner Aninas bei. Sie hatten eine bestimmte Rolle im künstlerischen Leben aus dem Süd-Westen des Landes.

⁴⁵ F.A.S. Timiș, *fond. cit.*, dos. 16/1925, f. 112—119.

⁴⁶ *Ibidem*.